

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de vraag „Welk nabuurschapsbeleid heeft de EU nodig om de energievoorziening veilig te stellen?”

(verkennd advies op verzoek van het Hongaarse voorzitterschap)

(2011/C 132/04)

Rapporteur: **de heer IOZIA**

Op 15 november 2010 heeft Hongarije als toekomstig EU-voorzitter besloten het Europees Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie te verzoeken een advies op te stellen over de vraag

Welk nabuurschapsbeleid heeft de EU nodig om de energievoorziening veilig te stellen?

(verkennd advies).

De afdeling Vervoer, energie, infrastructuur, informatiemaatschappij, die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 1 maart 2011 goedgekeurd.

Het Comité heeft tijdens zijn op 15 en 16 maart 2011 gehouden 470e zitting (vergadering van 15 maart) onderstaand advies uitgebracht, dat met 86 stemmen vóór en 4 tegen, bij 8 onthoudingen, is goedgekeurd.

1. Conclusies

1.1 Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) zou graag zien dat:

1.1.1 vaart wordt gezet achter de geleidelijke versterking van het gemeenschappelijke externe beleid van de EU op het gebied van energie, voorzieningszekerheid en samenwerking met de producerende, doorvoer- en verbruikende landen, waarbij de lidstaten de nodige solidariteit aan de dag moeten leggen. Gezien het strategische belang van de energievoorziening is het zaak om dit beleid in verband te brengen en te integreren met het veiligheids- en defensiebeleid van de EU;

1.1.2 er naast de Hoge Vertegenwoordiger voor het buitenlands en veiligheidsbeleid ook een Hoge Vertegenwoordiger voor het energiebeleid wordt aangesteld, omdat het buitenlands en veiligheidsbeleid ook het thema energiezekerheid moet omvatten. De Europees commissaris voor energie zou officieel met deze taak kunnen worden belast;

1.1.3 voor een aanpak wordt gekozen waarbij het interne en externe beleid van de EU wordt geïntegreerd met gerelateerde maatregelen uit hoofde van bijv. het nabuurschaps- en milieubeschermingsbeleid;

1.1.4 de lidstaten hun energievoorziening niet op eigen houtje regelen, want dan wordt het beginsel van solidariteit tussen de lidstaten ondergraven en krijgen landen met een onvoldoende sterke onderhandelingspositie het zeer moeilijk om energie tegen eerlijke en betaalbare prijzen in te slaan;

1.1.5 de Energiegemeenschap wordt uitgebouwd door dit partnerschapsmodel ook toe te passen op de landen ten zuiden van de Middellandse Zee, in het bijzonder met een mandaat om de bevordering van energie-efficiëntie, duurzame energie en de

interconnectie en interoperabiliteit van energienetwerken te ondersteunen. De nieuwe Energiegemeenschap moet zich ten doel stellen een nieuw Energiehandvest en een nieuw Protocol inzake energie-efficiëntie te bevorderen;

1.1.6 het kan deelnemen aan beleidsplatform 3 (Energiezekerheid) van het Oostelijk Partnerschap en dat er in dit platform stelselmatig plaats wordt ingeruimd voor vertegenwoordigers van werkgroep 3 (Milieu, klimaatverandering en energiezekerheid) van het forum van het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap, omdat maatschappelijke organisaties (met inbegrip van de sociale partners) nog maar al te vaak genegeerd of zelfs monddood gemaakt worden;

1.1.7 de institutionele verankering van het energithema wordt vernieuwd. Met de huidige verdragen zijn de bevoegdheden van de EU weliswaar uitgebreid, maar is het Europese energiebeleid nog steeds bedoeld als aanvulling op het beleid van de lidstaten, die hoe dan ook zelf moeten blijven bepalen hoe hun binnenlandse energiemix eruit dient te zien. De Commissie wordt daarom verzocht na te gaan of een EU-verdrag over energie, naar het voorbeeld van het Euratom-Verdrag, haalbaar is;

1.1.8 gepoogd wordt om tot een alomvattend multilateraal akkoord met Rusland te komen teneinde de algemene belangen van de EU te beschermen. Zo'n beleid zou ook moeten worden nagestreefd met de Kaukasuslanden, die in de toekomst steeds belangrijker zullen worden voor de energievoorziening in Europa;

1.1.9 met de VS, Japan, Brazilië, India en China strategische partnerschappen op het gebied van energie-efficiëntie, voorzieningscontinuïteit en bestrijding van de broeikasgassenuitstoot worden aangegaan die moeten uitmonden in een wereldwijde overeenkomst voor de periode post-Kyoto, en dat de bestaande overeenkomsten met de opkomende democratieën in Noord-Afrika en het Midden-Oosten worden vernieuwd om rekening te houden met hun ontwikkelingsbehoeften;

1.1.10 wordt overwogen om over dit thema een internationale conferentie te houden, gewijd aan het opstellen van een Energiehandvest en van een Protocol over een doeltreffendere, meer op participatie gebaseerde, meer wijdverspreide energie-efficiëntie die beter bij de economische en politieke ontwikkelingen rond het energithema aansluit;

1.1.11 de energieafhankelijkheid van Europa geleidelijk aan vermindert dankzij slagvaardigere en bindendere energie-efficiëntie maatregelen, en dat de ontwikkeling van alternatieve, duurzame en koolstofarme energiebronnen wordt ondersteund;

1.1.12 prioriteit wordt verleend aan in buurlanden opgezette projecten voor energiediversifiëring, zoals de energiecridor EU/Kaspische Zee/Zwarte Zee en met name de Nabucco-gaspijpleiding, aan infrastructuur voor vloeibaar aardgas (LNG), aan de onderlinge koppeling van de elektriciteitsnetwerken, de voltooiing van de Euro-mediterrane verbindingsnetten voor elektriciteit (*Med-ring*) en gas, en de realisering van nieuwe aardolie-infrastructuurprojecten van Europees belang, zoals de projecten Odessa-Danzig en Constanța-Triest, en van *Nord Stream*, dat van groot belang is voor Finland en in het kader waarvan opnieuw zou moeten worden onderhandeld over interconnectiemogelijkheden met de Baltische landen en Polen;

1.1.13 de Europese instellingen ervoor ijveren om het energievoorzieningsvraagstuk op ernstige en solidaire wijze aan te pakken. Het EESC verzoekt de Raad, het Parlement en de Commissie alle mogelijke maatregelen te nemen om energiediplomatie in te zetten als beschermings- en garantiemiddel voor de werknemers, het bedrijfsleven en de levenskwaliteit van de Europese burgers.

2. Inleiding

2.1 Het verzoek van het EU-Raadsvoorzitterschap aan het EESC betreft een van de meest delicate en cruciale aspecten van de energiestrategie van de EU-27, nl. het waarborgen van de energievoorziening door als samenwerkingsinstrument het nabuurschapsbeleid in te zetten.

2.2 Het energievraagstuk is in de voorbije jaren een essentieel en prioritair thema van het economische, sociale en milieubeleid geworden. Om duurzame ontwikkeling nu en in de toekomst mogelijk te maken is het zaak dat energie beschikbaar is, dat er zorgvuldig en verstandig mee wordt omgesprongen en dat er met het oog op een koolstofarme samenleving onderzoek naar nieuwe energiebronnen wordt gedaan.

2.3 Rechtskader

2.3.1 Met het Verdrag van Lissabon over de werking van de Unie (VWEU) is een nieuw artikel ingevoerd (art. 194) waarin is bepaald welke bevoegdheden de Unie heeft om in een geest van solidariteit tussen de lidstaten werk te maken van een beleid dat erop is gericht om:

— de werking van de energiemarkt te waarborgen;

— de continuïteit van de energievoorziening in de Unie te waarborgen;

— energie-efficiëntie, energiebesparing en de ontwikkeling van nieuwe en duurzame energie te stimuleren;

— de interconnectie van energienetwerken te bevorderen.

2.3.2 In artikel 4, lid 2, sub i), van het VWEU is bepaald dat de EU op energiegebied over gedeelde bevoegdheden beschikt.

2.3.3 Op grond van artikel 216 van het VWEU kan de Unie internationale overeenkomsten sluiten die nodig zijn om haar doelstellingen te verwezenlijken.

2.4 Afhankelijkheid van leveranciers uit derde landen

2.4.1 De EU is voor haar energiebehoefte sterk afhankelijk van leveranciers uit derde landen. In de periode 1997-2007 (Eurostat, *Energy, transport and environment indicators*, editie 2009) is de energie-intensiteit weliswaar verbeterd (daling met 17 procentpunten), maar is de afhankelijkheid van het buitenland toegenomen van 45 % naar 53,1 %. Alleen Denemarken blijft een netto-exporteur; het voert 25,4 % van zijn energiebehoefte uit. De energieafhankelijkheid van Polen is gestegen van 6,4 % in 1997 tot 25,5 % in 2007.

2.4.2 Het meest afhankelijk zijn Malta, Luxemburg, Cyprus, Ierland, Italië en Portugal, met percentages tussen de 82 en 100 %.

2.4.3 Wat de verschillende energiebronnen betreft, is de EU-afhankelijkheid van olie gestegen van 75,8 % tot 82,6 %. Met uitzondering van Denemarken, dat zijn uitvoer aanzienlijk heeft opgevoerd, zijn alle lidstaten netto-importeurs.

2.4.4 De afhankelijkheid van aardgas is flink toegenomen, van 33 % via 45,2 % naar 60,3 %. Denemarken en Nederland zijn de enige landen die aardgas uitvoeren, terwijl de afhankelijkheid het sterkst is gestegen in Ierland, nl. van 31,2 % in 1997 tot 91,4 % in 2007.

2.4.5 De primaire energieproductie in Europa is gedaald van 962 384 ktoe in 1997 naar 849 592 ktoe in 2007. Het aandeel van de verschillende energiebronnen is als volgt: steenkool 10 %, bruinkool 12 %, aardolie 14 %, aardgas 20 % en kernenergie 28 %. Duurzame energie is goed voor 16 %.

2.4.6 Het bruto binnenlandse verbruik is met 6 % gestegen van 1 704 473 ktoe tot 1 806 378 ktoe, waarbij het aandeel steenkool 13 % bedraagt, bruinkool 6 %, aardolie 36 %, aardgas 24 %, kernenergie 13 % en duurzame energie 8 %. In dit decennium is het gebruiks-aandeel van aardolie, kernenergie en bruinkool min of meer gelijk gebleven, dat van steenkool met 7 % gedaald, dat van aardgas met 20 % toegenomen en dat van duurzame energie zelfs met 50 % gestegen, hoewel duurzame energiebronnen in totaal nog steeds maar 8 % van het totale energiegebruik vertegenwoordigen.

2.5 Energie-invoer uitgesplitst per herkomstland

2.5.1 De voornaamste leveranciers van brandstof voor de productie van energie zijn (2007):

Voor aardgas:	Voor aardolie:	Voor steenkool:	Voor uranium (2009):
Rusland 39 %	Rusland 33 %	Rusland 25 %	Australië 22 %
Noorwegen 26 %	Noorwegen 15 %	Zuid-Afrika 21 %	Rusland 21 %
Algerije 16 %	Libië 10 %	Australië 13 %	Canada 19 %
Libië 5 %	Saudi-Arabië 7 %	Colombia 13 %	Niger 11 %
	Iran 6 %	VS 9 %	Kazachstan 9 %
		Indonesië 8 %	Zuid-Afrika - Namibië 5 %

2.5.2 Wat vooral opvalt in deze tabel is dat een groot deel van de invoer maar uit een klein aantal landen komt. Zo zijn slechts vier landen samen goed voor 86 % van het ingevoerde aardgas en komt 71 % van de aardolie uit vijf landen, 89 % van de steenkool uit zes landen en 87 % van het uranium ook uit zes landen.

2.5.3 Voor bijna alle brandstoffen is Rusland de belangrijkste partner. De EU importeert 30 % van haar energiebehoefte uit Rusland en deze invoer neemt voortdurend toe. Andere belangrijke partnerlanden voor de energielevering zijn Noorwegen, Algerije en Libië (voor vloeibare koolwaterstoffen) en Australië, Canada, Colombia en Niger (voor steenkool en uranium).

2.5.4 Op elektriciteitsgebied is de situatie erg schommelend. In het decennium dat in het Eurostat-verslag uit 2009 centraal staat, was er in drie jaren sprake van netto-uitvoer, waren vraag en aanbod op de markt in drie jaren min of meer in evenwicht en waren er vijf jaren waarin de vraag aan leveranciers uit derde landen omhoogschoot. Italië is met 46 283 GWh de grootste importeur en Frankrijk met 56 813 GWh de grootste exporteur. In 2007 was de ingevoerde elektriciteit in de EU-27 goed voor 10,5 TWh.

3. Het beleid van de Unie

3.1 In 2008 bleef de prijs van aardolie en gerelateerde koolwaterstoffen maar stijgen: een vat ruwe olie kostte in februari van dat jaar nog 90 USD, terwijl op 11 juli de recordhoogte van 147,27 USD werd bereikt. Daarvóór was er de aardgascrisis, die in januari 2006 tot een dieptepunt kwam toen Gazprom de gastoevoer naar de Oekraïense partner Naftogaz afsloot, waarmee het energievraagstuk en de kwestie van de voorzieningscontinuïteit in het centrum van het politieke debat kwamen te staan. De crisis van 2009 was voor de Oost-Europese landen nog erger. Europees commissaris voor Energie Andris Piebalgs wist krachtadig en verstandig op de crisis te reageren en

slaagde erin om de voorzieningscontinuïteit veilig te stellen, ook al liep de gaslevering naar de EU-landen in die dagen met ca. 30 % terug doordat de druk in de pijpleidingen afnam.

3.2 Energie stond al centraal in het EGKS-Verdrag uit 1952 (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal) en in het Euratom-Verdrag uit 1957. Tijdens de besprekingen die aan het Verdrag van Rome voorafgingen, opperden sommigen dat energie volwaardig deel moest uitmaken van de gemeenschappelijke markt en stevig verankerd moest worden aan een Europese bevoegdheid.

3.3 Pas jaren later, geconfronteerd met een zeer ernstige crisis, besefte Europa dat zijn energieafhankelijkheid vanuit economisch oogpunt van enorm belang is maar vooral dat de levering van energie gemakkelijk als een politiek pressiemiddel kan worden gebruikt.

3.4 Dat de EU voor haar energielevering steeds meer afhankelijk is van niet-democratische, onstabiele gebieden en landen waarin de mensenrechten en de sociale rechten vaak niet geëerbiedigd worden, en afhankelijk is van de Russische aanvoer van vooral aardgas, is hoe dan ook zeer verontrustend. Op lange termijn zou dit tot tal van problemen voor de lidstaten en vooral ook voor de algemene veiligheid in de EU kunnen leiden.

3.5 De internationale situatie is ingrijpend veranderd. Gezien de economische en politieke rol die China, India en Brazilië tegenwoordig spelen, de langetermijnstrategieën van de VS om hun binnenlandse reserves zo lang mogelijk te behouden (waarvoor hun vraag naar energie op de internationale markten stijgt) en de toenemende instabiliteit en verscherping van de conflicten in de exporterende regio's, moet het Europese beleid op de schop. Een gewaarborgde energielevering is voor de nationale veiligheid en de economische ontwikkeling onontbeerlijk geworden.

4. Nieuwe scenario's

4.1 Omdat energiezekerheid van strategisch belang is, moet in het nieuwe scenario rekening worden gehouden met alle mogelijke alternatieven in de aangrenzende landen in het Oosten, het Zuiden, het Middellandse Zeegebied en het Midden-Oosten. Er moet vaart worden gezet achter de voltooiing van het energiepartnerschap EU-Afrika en een begin worden gemaakt met de voorbereiding van een grote internationale conferentie over de toegang tot energie en energiezekerheid waar nieuwe, gemeenschappelijke regels dienen te worden opgesteld. Als het lukt om tot een nieuwe, wereldwijde overeenkomst over energiezekerheid te komen, zouden de gespecialiseerde internationale instanties de taak moeten krijgen om op de naleving ervan toe te zien. Gezien het vitale belang van dit thema zouden de grote internationale instellingen er volledig bij moeten worden betrokken.

4.2 De EU zou voorzieningszekerheid als een prioriteit in het eigen buitenlandse en veiligheidsbeleid moeten beschouwen. Zo zou er naast de verantwoordelijke voor het buitenlandse beleid ook een Hoge Vertegenwoordiger voor het energiebeleid moeten worden aangesteld. Er is op het vlak van gemeenschappelijk beleid wel enige vooruitgang geboekt, maar de lidstaten willen de touwtjes nog steeds het liefst stevig in eigen handen houden door middel van bilaterale betrekkingen met de producerende landen.

4.3 Het Verdrag is gewijzigd en er is thans het nieuwe artikel 194 VWEU, maar het is nog niet duidelijk hoe de EU haar bevoegdheden moet uitoefenen en vooral hoe „de geest van solidariteit” concreet gestalte moet krijgen. Er zijn wel enkele stappen in de goede richting gezet, bijv. op het gebied van de strategische gasreserves, waar voor het eerst van solidariteit blij is gegeven. De Commissie probeert momenteel om werk te maken van een echt buitenlands beleid. In de loop van dit jaar zal zij een mededeling over internationaal beleid en energiezekerheid uitbrengen. Sommige lidstaten echter ontwikkelen juist een zelfstandig buitenlands beleid op het vlak van energielevering, met name met Rusland en een aantal mediterrane landen, dat andere landen in ernstige moeilijkheden brengt. Dit komt het vermogen van de EU om haar gewicht te laten gelden allesbehalve ten goede.

4.4 De huidige formulering van het Verdrag is overduidelijk het resultaat van een compromis, dat weliswaar nuttig is, maar niet volstaat om de toekomstige uitdagingen aan te gaan. Het energiebeleid in zijn totaliteit moet op nieuwe leest worden geschoeid in een specifiek verdrag naar het voorbeeld van het Euratom-Verdrag, waarbij een duidelijk institutioneel profiel moet worden gegeven aan het veiligheidsbeleid, waar ook het energiezekerheidsbeleid onder valt. Unilateraal optreden op energiegebied moet worden tegengegaan door een krachtig en solidair gemeenschappelijk energiebeleid te voeren dat gebaseerd is op diversifiëring, op een energiemix die past bij de specifieke omstandigheden en kenmerken van de afzonderlijke lidstaten, maar vooral op ecologische duurzaamheid, want de belangrijkste sectoren in verband met de energiebehoefte (productie, transport en distributie van elektriciteit; vervoerssector; verwarming) zijn juist de sectoren die verreweg de grootste bijdrage aan de broeikasgasemissies leveren.

4.5 Oostelijke dimensie van het externe EU-beleid

4.5.1 Wat betreft het nabuurschapsbeleid dat gevoerd wordt ten aanzien van bijv. Oost-Europese landen als Moldavië, Oekraïne en Wit-Rusland is het zaak om ondanks de bekende politieke moeilijkheden de samenwerking op te voeren en deze landen meer te betrekken bij gemeenschappelijk beleid, vanzelfsprekend met inachtneming van de democratische regels en de mensenrechten, die onlangs nog met voeten zijn getreden door Wit-Rusland, dat de oppositie hardhandig de kop heeft ingedrukt. Met de Energiegemeenschap met de Oost-Europese en Balkanlanden zijn positieve ervaringen opgedaan. Deze Gemeenschap is aanvankelijk met het oog op de mogelijke integratie van de voormalige landen van Joegoslavië opgericht, en geleidelijk uitgebreid. Onlangs heeft ook Oekraïne zich erbij aangesloten, waardoor er een nog betere koppeling kan komen met onze buurlanden en met Centraal-Aziatische landen zoals Oezbekistan en Kirgizië.

4.5.2 In 2008 hebben Polen en Zweden als communautair initiatief een Oostelijk Partnerschap met zes nabuurlanden (Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Georgië, Moldavië en Oekraïne) voorgesteld, dat bedoeld is om de politieke samenwerking en economische integratie met deze landen te verdiepen en multilaterale samenwerkingsstructuren op te zetten. Het startsein voor de partnerschapsactiviteiten werd gegeven tijdens de eerste officiële topontmoeting van de landen van het Oostelijk Partnerschap, die op 7 mei 2009 in Praag plaatsvond.

4.5.3 Het EESC is betrokken bij drie van de vier thematische platforms van het Oostelijk Partnerschap en dringt er met klem op aan om ook toegang te krijgen tot beleidsplatform 3 (energiezekerheid), dat zich bezighoudt met de versterking van de Energiegemeenschap en het Energiehandvest, de opvoering van de energie-efficiëntie en de rol van hernieuwbare bronnen. De ontwikkeling van een energie-efficiënte economie in de oostelijke partnerlanden van de EU en de bevordering van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in de nabuurlanden zal een van de fundamentele beleidsdoelstellingen in het kader van het Partnerschap dienen te zijn. Er zijn verdere inspanningen nodig op het gebied van samenwerking, modernisering van de infrastructuur voor energiedistributie en andere vormen van interconnectie tussen de opwekkings- en distributienetwerken.

4.5.4 Deze kwesties zijn van cruciaal belang voor de burgers en mogen niet uitsluitend aan overheden en financiële instellingen worden overgelaten. Het EESC zou graag zien dat er in platform 3 van het Oostelijk Partnerschap niet alleen op ad-hocbasis, maar stelselmatig plaats wordt ingeruimd voor vertegenwoordigers van werkgroep 3 (Milieu, klimaatverandering en energiezekerheid) van het forum van het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap, omdat maatschappelijke organisaties (met inbegrip van de sociale partners) nog maar al te vaak genegeerd of zelfs monddood gemaakt worden. Het initiatief om binnen het kader van het Oostelijk Partnerschap een Bedrijfsforum op te richten, is een poging om de sociale dialoog op het gebied van economie en dus ook energie te versterken.

4.6 *Euromed-dimensie van het externe EU-beleid*

4.6.1 De huidige politieke veranderingen in verscheidene landen aan de zuidelijke oever van de Middellandse Zee maken het voor beleidsmakers absoluut noodzakelijk om maatschappelijke organisaties van beide kanten van de Middellandse Zee te betrekken bij het toekomstige energiebeleid, teneinde hiervoor echt een breed draagvlak te creëren en te voorkomen dat de indruk ontstaat dat dit beleid van bovenaf of van buitenaf wordt opgelegd. Het EESC ijvert ervoor om in het najaar van 2011 een assemblee van sociaaleconomische raden uit het Middellandse Zeegebied op te richten, die zou kunnen fungeren als een dynamisch forum waar maatschappelijke organisaties standpunten over energiebeleid kunnen uitwisselen.

4.6.2 De EU zou ook de landen ten zuiden van de Middellandse Zee moeten voorstellen om tot samenwerking te komen binnen een specifieke energiegemeenschap. De voltooiing van het stroomnetwerk *Med-ring*, op stapel staande projecten zoals Desertec, het zonne-energieplan in het Middellandse Zeegebied, en de mediterrane samenwerking zelf zouden bijvoorbeeld in de Maghreb moeten aanzetten tot meer samenwerking op het vlak van energie-efficiëntie, hernieuwbare energiebronnen, transport, interconnectie van netwerken en modernisering van opwekings- en distributiesystemen.

4.6.3 De voordelen voor de EU zijn evident. Verbetering van de infrastructuur in onze mediterrane partnerlanden zal de EU helpen vele gemeenschappelijke doelstellingen te realiseren: duurzame ontwikkeling, vermindering van de totale vraag naar energie (die de energiezekerheid ten goede zal komen en zal bijdragen tot stabilisering van de grondstofprijzen) en terugdringing van de uitstoot.

4.6.4 Deze ondersteuning, die mede van financiële aard is – via de EIB voor de mediterrane landen en via de EBWO voor sommige landen die onder haar werkterrein vallen – kan onderdeel vormen van de economische steun die de EU aan minder ontwikkelde landen zou moeten verlenen om hen te helpen bij duurzame ontwikkeling en het scheppen van een koolstofarme samenleving.

4.7 De strategische pijler voor de steun van de Gemeenschap aan de partnerlanden zal in de nabije toekomst bestaan uit programma's om de energie-efficiëntie aanzienlijk te verbeteren. Dit project sluit ook aan bij de samenwerking op milieugebied en bij de nieuwe doelstellingen van de periode na Kyoto.

4.8 Het streven naar een nieuwe „energiediplomatie” tussen de productie-, doorvoer- en verbruikslanden zou moeten worden ingebed in een nieuw Europees institutioneel kader en in overeenkomsten en verdragen naar het voorbeeld van het Verdrag over het Energiehandvest en het Protocol over energie-efficiëntie. Deze instrumenten voor samenwerking en internationale geschillenbeslechting bestaan nu twintig jaar, maar zijn niet erg doeltreffend gebleken.

4.9 De EU zou een nieuw Handvest en een nieuw Protocol met de landen ten zuiden van de Middellandse Zee moeten bevorderen en opnieuw moeten proberen het huidige Handvest

te herzien en te versterken, door de lidstaten te verbinden tot een solidair energiebeleid. Van bijzonder belang in dit verband is verdere integratie tussen de Baltische landen.

4.10 De Noordelijke Ijszee en de Barentszee zullen tot een van de meest dynamische gebieden voor economische ontwikkeling van de EU uitgroeien en voor Noorwegen, Rusland, de VS en Canada van cruciaal belang worden. De belangen van deze regio, zowel lokaal als mondiaal, maken deel uit van een Europees vraagstuk dat alleen kan worden aangepakt als de EU een krachtig en realistisch beleid voert.

4.11 Door unilateraal optreden van lidstaten heeft de EU bij lange na niet haar gewicht in de schaal kunnen leggen en konden de toeleveringslanden, met name Rusland, de democratische keuzes van sommige buurlanden doorslaggevend beïnvloeden. Van de Russische export van energieproducten gaat ruim 67 % naar de EU. Gezien de nabijheid en voor de hand liggende politieke redenen is het duidelijk dat het voor Rusland niet gemakkelijk zou zijn om andere afzetmarkten te vinden die even toegankelijk zijn als de onze.

4.12 Rusland zou in de WTO welkom moeten worden geheten op voorwaarde dat het nauwkeurige garanties verschaft over het optreden van de Russische energiemonopoliehouders (die vaak banden hebben met en ondersteund worden door de politiek) en natuurlijk ook dat het aan de hand van een bilaterale overeenkomst een einde maakt aan zijn conflicten met Georgië.

5. **Strategische partnerschappen met de VS, Japan, Brazilië, India en China**

5.1 Het zal van kapitaal belang zijn om strategische partnerschappen te ontwikkelen met de voornaamste spelers op de mondiale energiemarkt: de VS, Japan, Brazilië, India en China. De partners zullen moeten samenwerken en het eens moeten worden over een gewaarborgde energielevering tegen redelijke prijzen, het verlenen van prioriteit aan energie-efficiëntie, en de terugdringing van de broeikasgassenuitstoot.

5.2 Het vraagstuk van een gewaarborgde energievoorziening, dat vanzelfsprekend niet los kan worden gezien van het algemene veiligheidsvraagstuk, duurzame ontwikkeling en bestrijding van de klimaatverandering, vereist een grote multilaterale consensus. Economische concurrentie mag de stabiliteit en de vrede niet op het spel zetten en er moet worden voorkomen dat internationale spanningen verder toenemen, want tal van gebieden die koolwaterstoffen leveren hebben daar al mee te maken.

5.3 Energie vormt binnen de G20 al geruime tijd een gesprekstema. Vaak blijft het bij intentieverklaringen, maar het is nu zaak dat de goede bedoelingen vertaald worden in strategische overeenkomsten en partnerschappen. Het is waarschijnlijk het meest realistisch om bilaterale overeenkomsten na te streven. De EU vergeet dikwijls dat zij de belangrijkste economische regio van de wereld is en slaagt er niet in om haar agenda op

te leggen aan de eigen partners. Een agenda die gericht is op de versterking van de voornaamste richtsnoeren van het buitenlandse beleid, waarmee de EU op de bres moet blijven staan voor de democratische beginselen, de eerbiediging van de mensenrechten en het zelfbestuur van de volkeren en voor het afzien van het gebruik van oorlog als geschillenbeslechtingmiddel. Om geschillen tussen volkeren te beslechten is het zaak dat de internationale instellingen worden versterkt.

5.4 De nieuwe opkomende economieën hebben net als de EU belang bij internationale afspraken waarmee een stabiele energielevering tegen redelijke prijzen wordt gewaarborgd. De EU zou ook met deze landen strategische partnerschappen moeten aangaan. Daartoe zou er binnen het kader van de markteconomie moeten worden ingezet op een systeem van regels waarmee de samenwerking wordt opgevoerd en een zinloze en kostbare wedren om grondstoffen wordt vermeden.

Brussel, 15 maart 2011

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Staffan NILSSON

BIJLAGE

bij het Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Onderstaand wijzigingsvoorstel werd tijdens de beraadslagingen verworpen, maar kreeg wel meer dan een kwart van de uitgebrachte stemmen:

Paragraaf 1.1.12

Einde van de zin te schrappen:

„prioriteit wordt verleend aan in buurlanden opgezette projecten voor energiediversifiëring, zoals de energiecridor EU/Kaspische Zee/Zwarte Zee en met name de Nabucco-gaspijpleiding, aan infrastructuur voor vloeibaar aardgas (LNG), aan de onderlinge koppeling van de elektriciteitsnetwerken, de voltooiing van de Euro-mediterrane verbindingsnetten voor elektriciteit (Med-ring) en gas, en de realisering van nieuwe aardolie-infrastructuurprojecten van Europees belang, zoals de projecten Odessa-Danzig en Constanța-Triest, en van Nord Stream, dat van groot belang is voor Finland en in het kader waarvan opnieuw zou moeten worden onderhandeld over interconnectiemogelijkheden met de Baltische landen en Polen;”

Motivering

Uitspraken over het belang van deze projecten voor de genoemde landen kunnen beter worden overgelaten aan nationale politici en economen, zeker omdat het traject van de Nord Stream m.b.t. de toegang tot de haven van Świnoujście nog altijd een bron van conflicten is.

Stemuitslag

Voor:	33
Tegen:	46
Onthoudingen:	17
